

Pielikums
Cēsu novada domes 27.12.2024.
Lēmumam Nr. 627

Cēsu novada bērnu seksuālas izmantošanas prevencijas plāns 2025.-2027. gadam

2024

SATURS

Ievads	3
Plānā lietotie saīsinājumi un terminu skaidrojums	4
1. Plāna kopsavilkums un nepieciešamības aktualizācija	6
2. Bērnu seksuālās izmantošanas definīcija, veidi, sekas, paredzētā atbildība	7
3. Esošās situācijas apraksts un izvērtējums	8
4. Prevencijas sistēmas un plāna izveide	9
5. Prevencijas plāna īstenošanas uzraudzība un izvērtēšana	10

Pielikumi:

Pielikums Nr.1 - Cēsu novada bērnu seksuālas izmantošanas prevencijas plāna 2024.-2027. gadam mērķi un aktivitātes uz 7 lp.

Pielikums Nr.2 – Cēsu novada bērnu seksuālas izmantošanas prevencijas plāna 2025.-2027. gadam Rīcības programma uz 6 lp.

Ievads

Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 11. punkts noteikts, ka viena no pašvaldības autonomām funkcijām ir īstenot bērnu un aizgādībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzību, savukārt, Bērnu tiesību aizsardzības likuma 5.panta pirmās daļas 3. punkts nosaka, ka bērna tiesību aizsardzību valstī nodrošina arī valsts un pašvaldību institūcijas, minētā likuma 66. panta otrajā daļā konkretizējot pašvaldību kompetenci bērnu tiesību aizstāvēšanā.

Plāna izstrādē ņemts vērā Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam definētais rīcības virziens vardarbības novēršanai, kā arī citi politikas plānošanas dokumenti – Eiropas Padomes Dzimumu līdztiesības stratēģija 2024.–2029. gadam, Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.–2027. gadam, Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2022.–2027. gadam, Vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas plāns 2024.-2029.gadam (4.rīcības 9.7.punkts) u. c.

12.09.2017. Ministru kabineta noteikumu Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā” nosaka savstarpēju sadarbību institūciju vidū, lai sekmētu bērnu tiesību aizstāvību. Šo noteikumu 8.punkts nosaka, ka novada pašvaldība un republikas pilsētas pašvaldība analizē stāvokli bērna tiesību ievērošanas jomā, izstrādā un īsteno bērna tiesību aizsardzības programmu novada vai republikas pilsētas administratīvajā teritorijā; izskata individuālus bērnu tiesību aizsardzības gadījumus; analizē situāciju bērnu tiesību aizsardzības jomā; sniedz Labklājības ministrijai priekšlikumus normatīvo aktu pilnveidei un sadarbības uzlabošanai bērnu tiesību aizsardzības jomā; informē sabiedrību par aktuāliem bērnu tiesību aizsardzības jautājumiem.

2023.gada 1.novembrī tika parakstīts Cēsu novada pašvaldības un Nodibinājuma «Centrs Dardedze» Sadarbības memorands, ar mērķi: kopīgi izveidot preventijas plānu 2025.-2027.gadam bērnu seksuālas izmantošanas novēršanai Cēsu novada pašvaldībā.

Plāna izstrādes darba grupā piedalījās: Cēsu novada Izglītības pārvaldes, Sociālā dienesta, Bāriņtiesas, Pašvaldības un Valsts policiju pārstāvji un pieaicinātie no Cēsu klīnikas, Jauniešu centra un citi speciālisti.

Darba grupas uzdevumos bija vākt, apkopot un analizēt datus par pret bērnu vērstas vardarbības un seksuālās izmantošanas gadījumiem pašvaldības teritorijā, analizēt pašvaldībā pieejamos pakalpojumus, apzinot kādi pakalpojumi iztrūkst, lai novērstu jau sākotnēji bērnu seksuālu izmantošanu, izstrādāt konkrētu plānu bērnu seksuālas izmantošanas preventijai, savas kompetences ietvaros pieprasīt un saņemt no valsts un pašvaldības iestādēm problēmsituācijas risināšanai nepieciešamo informāciju. Sadarbībā ar “Centrs Dardedze” sarīkot starpdisciplināru pašvaldības līmeņa konferenci preventijas plāna ieviešanai (notika 2024.gada 14.jūnijā).

Plānā lietotie saīsinājumi un terminu skaidrojums

BEA	Apmācību kurss (12 nodarbības, 3h) BEA jeb “Bērnu emocionālā audzināšana” ļauj vecākiem labāk izprast sava bērna uzvedību no dzimšanas līdz 7 gadu vecumam, kā arī palīdz saudzīgi koriģēt bērna rīcību reizēs, kad bērns ir patvaļīgs, nepaklausīgs vai agresīvs.
BDDDB	Preventīva programma PII “Bērnām drošs un draudzīgs bērnudārzs” ar mērķi veidot iestādes vidi bērnam fiziski un emocionāli drošu, pieņemošu un draudzīgu, kurā darbinieki savlaicīgi atpazīst un spēj novērst bērnu tiesību pārkāpumu riskus, veidojot pozitīvu sadarbību bērnu, vecāku un iestādes darbinieku vidū.
CAP	Apmācību kurss (10 nodarbības, 3h) CAP jeb “Ceļvedis, audzinot pusaudzi sniedz vecākiem izpratni par to, kas pusaudžiem šajā vecumposmā (aptuveni 10 līdz 16 gadi) ir svarīgs, kas ar viņiem notiek un kā veidot veiksmīgu sadarbību ar bērniem, lai viņi kļūtu par nobriedušiem un veselīgiem pieaugušajiem.
Džimba	Nodarbību bērniem (5-10 g.v.) “Džimbas drošības soļu drošības programmas” mērķis ir izglītēt bērnus par drošību attiecībā, tādejādi mazinot vardarbības riskus šo bērnu dzīvē, veicinot bērnu zināšanas un prasmes, kā atpazīt nedrošas situācijas, kā tajās rīkoties un pie kā vērsties pēc palīdzības.
EDURIO	Aptaujas izglītības iestādēs, kas pieejamas par dažādām tēmām, iestādes pašnovērtējuma veikšanai, kas ietver: aptaujas par mācību stundu kvalitāti; par situāciju skolā, skolas attīstību un mācību stundām; par mobingu sadarbībā ar "Neklusē", u.c.
EMU	Monitoringa un vadības instrumentu “EMU: skola” sniedz palīdzīgu roku skolas un klasvadības vajadzību risināšanā, lai laicīgi novērstu iespējamus konfliktus un grūtības, kas ļauj veidot tādu izglītības iestādes vidi, kas nodrošina labākas mācīšanās iespējas ikvienam skolēnam.
ESF	Eiropas Sociālie fondi
Ģimenes asistents	Nodrošina personai atbalstu un apmācību sociālo prasmju apgūšanā, bērnu aprūpē un audzināšanā, mājsaimniecības vadīšanā, lai atjaunotu vai uzlabotu ģimenes (personas) sociālās funkcionēšanas spējas.
KiVa	Programmas KiVa jeb “darām kopā!” mērķis ir novērst bulingu un efektīvi risināt bulinga gadījumus skolās. KiVas trīs galvenie elementi ir: profilakse, intervence un monitorings.
Krīzes dzīvoklis	Īslaicīgs izmitināšanas pakalpojums personai vai ģimenei, kas nonākusi krīzes situācijā vai drošs patvērums sniedzot sociālās rehabilitācijas pakalpojumu no vardarbības cietušām personām.
KSU	Bērnu kaitējoša seksuāla uzvedība - bērni iesaistās savstarpējās vecumam neatbilstošās seksuālās sarunās vai darbībās, radot kaitējumu sev vai citiem.
MOT	Pusaudžu motivācijas programmas MOT mērķis novērst sociāla rakstura problēmas sabiedrībā, stiprinot jauniešu izpratni un drosmi dzīvot, rūpēties un pateikt “nē” no 7.–9. klase
NVO	Nevalstiskās organizācijas, biedrības
PII	Pirmskolas izglītības iestāde
Sargenģelis	Izglītojošas atbalsta grupas “Sargenģelis” nodarbības, kuras vecāki apmeklē kopā ar saviem mazuļiem līdz 2 gadu vecumam, ne vien nostiprinot nepieciešamās prasmes, bet arī piedzīvojot pieņemošu un atbalstošu attieksmi.
SEM	Sociāli emocionālā mācīšanās nodarbības (1-12.klasei), kurās notiek tieša prasmju mācīšana, pēc tam nodrošinot iespēju apgūtās prasmes lietot ārpus klases konteksta visas dienas laikā visās skolas vidēs.
Sociālais mentors	Pakalpojums, kas nodrošina mentora atbalstu jauniešiem sociālo funkcionēšanas spēju uzlabošanai, veicinot uzvedības izmaiņas un sociālo integrāciju.

STOP 4-7	Programma "STOP 4-7" ir multimodāla (strādā gan ar bērnu, gan vecākiem, gan skolotājiem) agrīnās intervences programma 4 līdz 7 gadus veciem bērniem ar uzvedības problēmām, kuras mērķis ir mazināt bērnu problemātisko uzvedību, mācot vecākus pielietot pozitīvās audzināšanas principus.
VIP	VIP jeb Vecāku izglītošanas programma, paredzēta vecākiem ar bērniem vecumā no 0 līdz 18 gadiem, topošajiem vecākiem, vecvecākiem, šķirti un vientuļiem vecākiem, auklēm, apvienotājām ģimenēm, lai iegūtu teorētiskas zināšanas un praktiskas iemaņas, kas palīdzēs veidot uzticības pilnas, emocionāli veselīgas attiecības ar saviem bērniem.
Veselīgas nākotnes programma	Atkarību profilakses intervences programma "Veselīgas nākotnes programma" paredzēta 13 līdz 25 gadus veciem jauniešiem, kuri pirmo reizi nonākuši valsts vai pašvaldību iestāžu redzeslokā (izglītības iestādes, policijas, veselības aprūpes iestādes u. c.) par atkarību izraisošu vielu lietošanu un/vai ar to saistītu pretlikumīgu, riskantu uzvedību.

1. Plāna kopsavilkums un nepieciešamības aktualizācija

Cēsu novada bērnu seksuālas izmantošanas novēršanas prevencijas plāna 2025.-2027.gadam (turpmāk - Plāns) mērķis ir sistemātiski nodrošināt integrētas, mērķtiecīgas un efektīvas prevencijas rīcības, lai novērstu bērnu seksuālās izmantošanas iespējamību Cēsu novadā.

Apakšmērķi:

1. Veicināt drošu vidi izglītības iestādēs, kopienā/apkaimē un uzlabot sabiedrības izpratni un informētību par dažādiem drošības riskiem. Palielināt bērnu, speciālistu un likumisko pārstāvju informētību un zināšanas, tādējādi nodrošinot efektīvākas prasmes bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgu nodarījumu jomā.
2. Pilnveidot darbu ar nepilngadīgiem likumpārkāpējiem, stiprinot speciālistu zināšanas un prasmes un pilnveidojot likumpārkāpumu prevencijas sistēmas.
3. Uzlabot noziedzīgos nodarījumos cietušo bērnu identificēšanu, nodrošināt efektīvu palīdzību un aizsardzību, lai novērstu negatīvas sekas un atkārtotas viktimizācijas riskus, palīdzētu viņiem aizstāvēt savas tiesības un veicinātu sociālo atlabšanu.
4. Stiprināt starpinstitutionu sadarbību, informācijas un pieredzes apmaiņu starp atbildīgajām institūcijām, lai nodrošinātu pēc iespējas labāku palīdzību riska grupas bērniem un viņu vecākiem, savlaicīgi reaģētu uz agrīnu nepilngadīgo noziedzību un cietušo viktimizācijas riskiem, kā arī nodrošinātu sistēmisku bērnu noziedzības novēršanas un bērnu aizsardzības pret noziedzīgiem nodarījumiem politikas plānošanu, uzraudzību un izvērtēšanu.

Mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti astoņi rīcības virzieni:

1. Sistemātiskas pieejas bērnu seksuālās izmantošanas prevencijā ieviešana un īstenošana
2. Vietējās sabiedrības izglītošana un izpratnes veicināšana par bērnu seksuālo izmantošanu un vardarbību ģimenē.
3. Vienotu prevencijas un rīcības algoritmu izstrāde/izmantošana speciālistiem un pedagogiem.
4. Datu apkopošana un analizēšana, kā arī informācijas apmaiņa starp institūcijām.
5. Speciālistu un profesionāļu kompetenču un zināšanu pilnveide.
6. Izglītojošie, aizsargājošie un atbalsta pasākumi bērniem un jauniešiem.
7. Izglītojošie, aizsargājošie un atbalsta pasākumi vecākiem/ģimenei.
8. Atbalsta un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pilnveidošana personām, kuras veikušas dzimumnoziedzumus vai ir ar seksuāli kaitējošu uzvedību.

Seksuālas vardarbības pret bērnu novēršanas plāns ir nepieciešams, lai mērķtiecīgi un efektīvi varētu preventēt seksuālu vardarbību pret bērnu. Ar Plāna starpniecību tiek risināti aktuālākie izaicinājumi bērnu seksuālās izmantošanas mazināšanai Cēsu novadā. Vienlaikus liela uzmanība tiek veltīta speciālistu kapacitātes stiprināšanai, starpinstitutionu sadarbības attīstīšanai un izpratnes par bērnu seksuālās izmantošanas novēršanu un mazināšanu.

Ja šis plāns tiks pilnvērtīgi realizēts atbilstoši tā saturam un laika rāmim, nākotnē saskatāmi būtiski uzlabojumi gan iestāžu spējā reaģēt uz bērnu seksuālās izmantošanas gadījumiem, gan arī sabiedrības izpratnes līmenī kopumā. Bērnu seksuālā izmantošana ir kompleksa sabiedrības problēma, un, lai to mazinātu, ir ilgtermiņā jāstrādā gan ar prevenciju, gan ar vardarbības veicēja saukšanu pie atbildības, gan cietušo aizsardzību, gan koordinētu institūciju darbu. Starp novada dažādu nozaru profesionāļiem ir jābūt veiksmīgai vienotai izpratnei, rīcībai un sadarbībai, lai spētu savlaicīgi un atbilstoši reaģēt uz bērnu seksuālas izmantošanas risku pamanīšanu un novēršanu.

Jāatzīmē, ka viens no labākajiem preventīvajiem rīkiem bērnu seksuālās izmantošanas novēršanai ir sistemātiska izglītība par seksuālo un reproduktīvo veselību un tiesībām. Atsaucoties uz

2018.gadā UNESCO publicētajām Starptautiskajām tehniskajām vadlīnijām par seksuālo audzināšanu (*International technical guidance on sexuality education*), nodrošinot bērniem un jauniešiem pietiekamas zināšanas par viņu seksuālajām un reproduktīvajām tiesībām un to, kas ir pieņemama un nepieņemama uzvedība, seksuālā izglītība palīdz novērst vardarbību jauniešu vidū, veicina prasmes sevi pasargāt.

2. Bērnu seksuālās izmantošanas definīcija, veidi, sekas, paredzētā atbildība

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 1.panta pirmās daļas 10.punktā noteikts, ka seksuāla izmantošana ir jebkādas seksuāla rakstura darbības ar bērnu nolūkā sniegt vai gūt seksuālu stimulāciju vai seksuālu apmierinājumu, vai citādu labumu, ko veic pieaugušais vai cits bērns, kurš sava vecuma vai attīstības dēļ atrodas atbildības, uzticības vai spēka pozīcijās attiecībā pret upuri ar fizisku kontaktu vai bez šāda kontakta ar bērna ķermeni, tai skaitā pakļaujot bērnu citu seksualitātei vai izmantojot informācijas vai komunikāciju tehnoloģijas.

Latvijā dzimumbrieduma vecums ir 16 gadi, tāpēc arī šķietami labprātīgas seksuālas attiecības pieaugušajam ar 16 gadus nenasniegušu bērnu ir likumpārkāpums.

Bērnu seksuālās izmantošanas veidi:

1. Bērnu seksuālā izmantošana ar tiešu fizisku kontaktu: • dzimumkontakts – vagināla un/vai anāla aizskaršana, izmantojot jebkādu objektus, arī orālais sekss; • bērna intīmo un citu ķermeņa daļu aizskaršana, lai gūtu seksuālu apmierinājumu; • bērna piespiešana aizskart, glāstīt vai skūpstīt pieaugušā intīmās ķermeņa daļas; • bērna seksuālā ekspluatācija – bērna pārdošana vai iesaistīšana seksuālu pakalpojumu sniegšanā.
2. Bērnu seksuāla izmantošana bez tieša fiziska kontakta: • bērna pakļaušana pieaugušo seksualitātei – pieaugušā atkailināšanās, dzimumakta veikšana bērna klātbūtnē, seksuālu piedzīvojumu stāstīšana un pornogrāfiska satura materiālu rādīšana bērnam; • bērna privātuma pārkāpšana – bērna izsekošana un novērošana, viņam veicot intīmas darbības (lietojot tualeti, mazgājoties, pārgērbjoties), vai arī bērna piespiešana atkailināties; • bērna iesaistīšana un pamudināšana uz seksuālām darbībām; • bērna seksuālā ekspluatācija, iesaistot pornogrāfiska materiāla ražošanā.
3. Bērni seksuālai izmantošanai tiek pakļauti tiešsaistē: • mudinot bērnu taisīt un izsūtīt savas vai vienaudžu kailfoto un video materiālus; • mudinot bērnu skatīties pornogrāfiska rakstura materiālu.
4. Kaitējoša seksuāla uzvedība bērnu vidū - bērna vecumposmam neatbilstoša seksuāla uzvedība, kas var kaitēt viņam pašam vai citiem: • izpaužas starp bērniem, kuri nav vienlīdzīgi, ir dažādu vecumu/attīstības; • ir pārmērīgi agra; • piespiesta ar viltu un draudiem; • sāpina otru bērnu; • traucē darīt ierastās ikdienas lietas; • apkārtējie par to ir satraukti un turpinās arī pēc tam, kad pieaugušie ir likuši to pārtraukt. Izraisa dažādu faktoru kopums, bet pāridarītājs nav “varmāka”.

Sekas – tiešas vardarbības pret bērnu gadījumos • Kognitīvās sekas • Uzvedības sekas • Sociālās sekas • Emocionālās sekas • Fiziskās (medicīniskās) sekas

Atbildība LR Krimināllikumā:

Visa veida seksuāla vardarbība pret bērnu ir krimināli sodāma – sodāmās darbības aprakstītas Krimināllikumā. (159.-166.pants) • izvarošana (dzimumakts) • seksuāla vardarbība (ar fizisku kontaktu) • pavešana netiklībā (bez fiziska kontakta) • pamudināšana iesaistīties seksuālās darbībās (ar tehnoloģiju starpniecību) • iesaistīšana prostitūcijā • nosūtīšana seksuālai izmantošanai • pornogrāfiska rakstura materiāla aprites noteikumu pārkāpšana.

3. Esošās situācijas apraksts un izvērtējums

Pirms plāna izstrādes uzsākšanas, bija nepieciešams veikt esošās situācijas un pieejamo pakalpojumu un intervences aktivitāšu izvērtējumu, kā arī identificēt aktuālos seksuālās vardarbības pret bērnu gadījumus. Proti, izvērtēšana notika, izmantojot visaptverošo prevences rāmi, kas sevī ietver konkrētām mērķa grupām (bērni un jaunieši, seksuālās vardarbības pret bērnu veicēji un potenciālie veicēji, vecāki un speciālisti, kuri ikdienā strādā ar bērniem un vietas, kur potenciāli var notikt seksuāla vardarbība) pieejamos sociālos pakalpojumus un intervences aktivitāšu analīzi attiecībā pret trīs prevences līmeņiem (primārais, sekundārais un terciālais prevences līmenis).

3.1. Zināšanu, attieksmes un prasmju bērnu seksuālas izmantošanas prevencijā anketēšana speciālistiem

Ikvienam darbiniekam pašvaldībā, kurš ikdienā strādā ar bērniem, kā speciālists savā nozarē, vai strādā citā profesijā institūcijās, kurās izglītojas, darbojas vai dzīvo bērni, ir būtiska loma bērnu pasargāšanā no emocionālas vai fiziskas vardarbības dažādām formām. Darbiniekiem ir nepieciešamas zināšanas, izpratne un rīcība par bērnu seksuālo izmantošanu un bērnu tiesību aizstāvību.

Lai iegūtu informāciju par Cēsu novada darbinieku zināšanām, attieksmēm un prasmēm, saskaroties ar situācijām par bērnu seksuālo izmantošanu, 2023.gada decembrī darba grupa veica anketēšanu Cēsu novada visās izglītības iestādēs, pašvaldības policijā, sociālajā dienestā un bāriņtiesā.

Kopā anketēšanā piedalījās 77 dažādu institūciju darbinieki (31 - izglītības iestādes darbinieki; 28 - sociālā dienesta darbinieki; 12 - policijas darbinieki; 6 - bāriņtiesas darbinieki).

Apkopojot anketās respondentu sniegto atbilžu variantus, var, pirmkārt, secināt par darbinieku atsaucību un interesi iedziļināties šajā problēmjautājumā, otrkārt, izpratni un paša darbinieka rīcību par aprakstītajām situācijām saistībā par iespējamiem nodarījumiem bērnam, kad būtu un kā būtu jāreaģē minētajos gadījumos.

Analizējot aptaujas anketās sniegtās atbildes, tika izdarīti sekojoši secinājumi pa iestāžu darbības jomām: vai un kurām iestādēm nepieciešamas papildu zināšanas par bērnu seksuālās izmantošanas izpausmēm, riska faktoriem un lomām; kuros jautājumos zināšanas ir vislabākās; kuros jautājumos speciālistiem trūkst pārlicības par atbildi un valda neziņa; kuros jautājumos atbildes ir biežāk kļūdainas; kuri jautājumi rada lielākas bažas; vai un kurām iestādēm nepieciešamas papildu zināšanas par viņu lomu un rīcību bērnu seksuālās izmantošanas prevencijai.

Pamatojoties uz iegūtajiem aptaujas datiem (*Pielikumā Nr.1 speciālistu anketēšanas rezultāti*), nākas secināt, ka ir nepieciešams izglītēt speciālistus un darbiniekus un veidot atbalsta sistēmu bērnu drošībai un prevencijai.

3.2. Gadījumu analīze

Gadījumu analīzē tika izmantoti 2022. un 2023.gada dati, kas saistās ar bērnu seksuālo aizskārums vai pāridarījumu Cēsu novada pašvaldības teritorijā (*Pielikumā Nr.2 gadījumu analīzes rezultātu apkopojums*).

Darba grupa apkopoja datus, ko sniedza pašvaldības bāriņtiesa, pašvaldības policija, sociālais dienests, izglītības iestādes, kā arī, Valsts probācijas dienests par klientu skaitu Cēsu novadā 2022.

un 2023. gadā, kuri nonākuši institūcijas redzeslokā pēc noziedzīgā nodarījuma veida – noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību pret nepilngadīgām personām, norādot klientu skaitu pēc vecuma un dzimuma.

Veicot datu apkopojumu, tika secināts, ka katra pašvaldības iestāde strādā kā autonoma institūcija un netiek veidota vienota sistēmiska pieeja bērnu tiesību aizsardzībā, ir nepietiekama informācijas aprīte, kas norāda, uz to, ka nepieciešams ir veidot vienotu pieeju, veikt savlaicīgu prevencijas darbu visos līmeņos, monitorēt datus, veikt uzraudzību.

Gadījumu analīzē tika izmantoti 24 gadījumi, t.sk.: bērna ķermeņa aizskaršana – 9 gadījumos; dzimumkontakts – 9 gadījumos; bērna pakļaušana citas personas seksualitātei – 5 gadījumos; seksuāla izmantošana digitālā vidē – 1 gadījumā.

Dati parādīja, ka cietušo bērnu vecums bija no 5 gadiem līdz 16 gadiem, tajā skaitā, cietušo dzimums - 22 meitenes un 2 zēni. Viens no cietušajiem ir bērns ar garīga rakstura un 8 ar mentālas dabas traucējumiem, 9 bērniem ir uzvedības grūtības. 20 bērni aug bioloģiskās ģimenēs, 4 bērni audžuģimenēs. Pāri darītāji ir zēni/vīrieši vecumā no 16 gadiem līdz 62 gadiem. Gadījumu analīze parādīja, ka bērni bija cietuši ne tikai no tiešas fiziskas seksuālas vardarbības, bet arī no seksuālas izmantošanas, intīmo zonu aizskaršanas, fotografēšanas un foto izplatīšanas publiskajos tīklos, ņirgāšanās un iebiedēšanas. 18 personas no pāridarītājiem ir bijušas ģimenes locekļi, vai ģimenei pietuvināti radi, draugi.

Pēc veiktā datu apkopojuma, secinām, ka līdz šim bijām pieņēmuši, ka seksuālā vardarbība pret bērnu mūsu novada teritorijā ir zemā līmenī, bet minētais apkopojums liek izprast situācijas nopietnību, pieņēmumu aplamību un steidzamu rīcību nepieciešamību sabiedrības izglītošanā, prevencijas sistēmas izveidē un speciālistu apmācībā.

3.3. Pašvaldībā esošo pakalpojumu analīze primārās, sekundārās un terciārās prevences līmenī

Plāna izstrādes ietvaros tika veikta pašvaldībā esošo pakalpojumu analīze primārās (pirms nodarījuma), sekundārās (pirms nodarījuma riska grupām) un terciārās (pēc nodarījuma) prevences līmenī, apzinot gan mūsu esošos resursus, gan mūsu “nenošētos” laukumus (*Pielikumā Nr.3. esošo pakalpojumu un intervenču apkopojums pa līmeņiem*).

Pakalpojumu un izmantoto intervenču analīze parādīja, ka visos prevences līmeņos ir nepietiekami nodrošināti pakalpojumi un atbalsts, īpaši, attiecībā uz bērniem, kuri ir pieredzējuši vai var pieredzēt seksuālu izmantošanu, kā arī tām personām, kuras var veikt bērnu seksuālu izmantošanu. Analīze parādīja, ka būtiska darbības joma prevencijā iezīmējās jaunu pakalpojumu un intervenču nepieciešamība, vietējās sabiedrības izglītošana, vienotu vadlīniju/algoritmu ieviešana un vides risku mazināšana.

4. Prevencijas sistēmas un plāna izveide

Cēsu novada bērnu seksuālas izmantošanas novēršanas prevencijas plāns 2025.-2027.gadam ietver prioritāros mērķus, aktivitātes un sasniedzamos rezultātus, tajā iesaistītās puses un atbildīgos un finanšu plānojumu plāna realizācijai. Pati prevencijas sistēma tiek veidota, fokusējot to uz bērna tiesībām, izvērtējot resursus un sniedzot nepieciešamo atbalstu un intervenci visās bērna dzīves un attīstības vidēs.

Bērnu seksuālās izmantošanas novēršanas prevencijas sistēmas galvenās komponentes:

1. starpinstitucionālās sadarbības modelī definēti stratēģiski uzstādījumi bērnu seksuālās izmantošanas novēršanā, izrietotši no esošas situācijas izvērtējuma;
2. risku identificēšana un izvērtēšana;
3. preventijas aktivitātes;
4. īstenošanas uzraudzība un regulāra datu monitorēšana.

Preventijas sistēmas plāna ieviešanas un darbības periods ir no 2025. līdz 2027.gadam.

Pielikumā Nr.4. - Preventijas plāna mērķi un aktivitātes.

Pielikumā Nr.5. - Preventijas plāna Rīcības programma (rezultāti, laika grafiks, atbildīgie, finansējums).

Pielikumā Nr.6. - Nepieciešamā finansējuma aprēķins preventijas plāna ieviešanai.

5. Preventijas plāna īstenošanas uzraudzība un izvērtēšana

Preventijas sistēmas pamatuzdevums ir nodrošināt savlaicīgu un rezultatīvu preventijas aktivitāšu ieviešanu un analīzi. Uzraudzības pamatā ir regulārs izvērtējums par to, vai un kā tiek īstenotas ieviešanas plānā noteiktās aktivitātes un sasniegti izvirzītie stratēģiskie mērķi.

Par preventijas sistēmas rīcības plāna aktivitāšu īstenošanu atbildīgās puses ir noteiktas rīcības programmā. Par ieviešanas koordinēšanu un uzraudzību atbildīga ir Cēsu novada Starpinstitucionālā sadarbības grupa bērnu tiesību aizsardzībā.

Plāna īstenošanai nepieciešamos un paredzētos resursus nodrošina Cēsu novada pašvaldība, valsts budžets un ESF. Plāna īstenošanai var tikt izmantoti arī citi novada pašvaldības piesaistītie finanšu u.c. resursi.

Viens no Cēsu novada Starpinstitucionālā sadarbības grupas bērnu tiesību aizsardzībā uzdevumiem ir sekot līdzi plāna pilnveidei, regulāri analizēt pašvaldības Izglītības pārvaldes, Bāriņtiesas, Sociālā dienesta un Policijas datus, lai sniegtu savlaicīgu novērtējumu un ieteikumus izvirzīto mērķu sasniegšanai katras atbildīgās iestādes kompetences ietvaros.

Cēsu novada Starpinstitucionālā sadarbības grupas bērnu tiesību aizsardzībā sagatavo ikgadēju pārskatu par sistēmas ieviešanu, kas tiek strukturēts atbilstoši izvirzītajiem mērķiem, plānotajām aktivitātēm, un, ja nepieciešams, tas kalpo kā pamats rīcības programmas aktualizācijai, ko veic pēc nepieciešamības. Rīcības programmas aktualizēšana ietver informācijas apkopošanu par izpildītajiem uzdevumiem vai to izpildes statusu. Aktualizētajā rīcības programmas redakcijā ir jāiekļauj plānotās izmaiņas: jaunie pasākumi un izmaiņas plānotajās darbībās. Ikgadējo sistēmas ieviešanas - uzraudzības pārskatu un aktualizētu rīcības programmu darba grupa izstrādā pirms katra gada sākuma (budžeta plānošanas periodā oktobrī-novembrī) un prezentē to pašvaldības vadībai, ņemot vērā rīcības programmas aktivitātes, uzdevumus, mērķus un arī budžeta iespējas.

Cēsu novada bērnu seksuālas izmantošanas prevencijas plāna 2024.-2027. gadam

MĒRĶI UN AKTIVITĀTES

Mērķis	Aktivitātes
<p>1. Sistemātiskas pieejas bērnu seksuālas izmantošanas prevencijā ieviešana un īstenošana.</p>	<p>Ieviest un īstenot sistemātisku pieeju prevencijas plāna ieviešanā (https://likumi.lv/ta/id/293496-noteikumi-par-instituciju-sadarbibu-bernu-tiesibu-aizsardziba) lemums 103.pdf (cesis.lv)</p> <p>1.1. Sadarbības grupai (grupas koordinators prevencijas plāna ieviešanā - sadarbības grupas vadītājs) divas reizes gadā nodrošināt sadarbības grupas sanāksmes, lai pārrunātu aktualitātes, uzraudzītu, kā arī izvērtētu prevencijas plāna īstenošanas gaitu un veiktu aktualizāciju.</p> <p>1.1.2. Aktualizēt/pilnveidot sadarbību un informācijas apmaiņu ar ārstniecības speciālistiem (psihiatriem, ģimenes ārstiem, ginekologiem, u.c. speciālistiem, kuri varētu pamanīt riskus un vardarbības gadījumus).</p> <p>1.2. Vienu reizi ceturksnī organizēt speciālistu tikšanās (valsts policijas, pašvaldību policijas, bāriņtiesas, sociālā dienesta, izglītības pārvaldes/iestāžu, u.c.), lai izskatītu un analizētu bērnu seksuālas izmantošanas gadījumus, policijas ziņojumus, saņemto info no skolām u.c.</p> <p>1.3. Plāna īstenošanas otrajā gadā organizēt pašvaldības speciālistu anketēšanu (zināšanu un izpratnes noskaidrošanu) un apkopot rezultātus, veikt analīzi, izdarīt secinājumus un plānot tālākās rīcības.</p>

	<p>1.4. Vismaz vienu reizi gadā informēt pašvaldības lēmējvaras un vadošos izpildvaras pārstāvjus par plāna īstenošanas gaitu (statistika, izaicinājumi, risinājumi, finanses, u.c.).</p> <p>1.5. Reizi divos gados novadā organizēt un īstenot konferenci par starpinstitucionālo sadarbību (labā prakse) bērnu seksuālās izmantošanas un vardarbības ģimenē novēršanas prevencijai un cietušo aizsardzībai.</p>
<p>2. Vietējās sabiedrības izglītošana un izpratnes veicināšana par bērnu seksuālo izmantošanu un vardarbību ģimenē.</p>	<p>2.1. Nodrošināta vietējās sabiedrības izglītošana par bērnu seksuālo izmantošanu un vardarbību ģimenē.</p> <p>Iespējamās aktivitātes, piemēram:</p> <p>2.1.1. Aktualizētu informāciju, piem., <i>“Kā pasargāt bērnus no vardarbības un noziedzīgiem nodarījumiem”</i> publicēt vietējā laikrakstā “Druva”, “Cēsu vēstis”, ievietot Cēsu novada mājas lapā un sociālajos tīklos, Cēsu novada jauniešu centru sociālo mediju kanālos.</p> <p>2.1.2. Lai veicinātu preventīvu pieeju, sagatavot un izvietot informāciju sabiedriskās vietās, skolēnu autobusus, sabiedriskā transporta pieturvietās, izglītības iestādēs, bērnu interešu centrā, Jauniešu mājā un pagastu jauniešu centros, bibliotēkās, kultūras namos, u.c. par bērnu seksuālo izmantošanu un vardarbību vispār.</p> <p>https://centrsdardedze.lv/kampanas/</p> <p>https://centrsdardedze.lv/drosibas-biblioteka/lasi-starp-rindinam/</p> <p>https://centrsdardedze.lv/drosibas-biblioteka/praktiski-materiali/</p> <p>https://centrsdardedze.lv/drosibas-biblioteka/par-vardarbibu/</p> <p>2.1.3. Informēt vietējo sabiedrību par ziņošanas kārtību vardarbības pret bērnu gadījumā (izmantojot sociālos tīklus, vietējos laikrakstus, Jauniešu centru info kanālus, QR kods informācijas pieejai, u.c.).</p> <p>2.1.4. Sagatavot informāciju “Informatīvā telts” aktivitātēm, lai to izmantotu pašvaldības organizētajos sabiedriskajos pasākumos (Cēsu pilsētas/pagastu svētkos, Sarunu festivālā “Lampa”, 1.jūnijā –bērnu</p>

	<p>tiesību aizsardzības dienā, 15.maijā – ģimeņu dienās, 1.septembrī – Zinību dienā, Jauniešu dienā, pagastu apvienību pārvalžu organizētos svētkos, u.c.).</p> <p>2.1.5. Veicināt preventīvu pieeju iesaistot bērnus un jauniešus izglītojoša sociālo mediju satura radīšanā (video, plakāti, raksti) un prezentēšanā citiem par veselīgas un drošas vides īstenošanu (piem., ko darīt, ja nonāc nedrošā situācijā uz ielas, e-vidē; par pozitīvu attiecību veidošanu, u.c.).</p> <p>2.2. Skaidrot tiesisko atbildību par ziņu (sarakstē, sociālajos tīklos, WhatsApp, u.c.), kas satur jebkādas vardarbības ainas, foto, video pārsūtīšanu.</p>
<p>3. Prevencijas un rīcības algoritmu izstrāde speciālistiem un pedagogiem</p>	<p>3.1. Izstrādāt/pilnveidot un ieviest praktiskus rīcības vadlīnijas/algoritmus par starpinstitūciju sadarbību bērnu seksuālās izmantošanas gadījumu novēršanā un mazināšanā (pazīmes, sekas, atpazīšana, kompetences, rīcība, atbildība, termiņi, u.c.)</p> <p>https://centrsdardedze.lv/wp-content/uploads/2022/11/VARDARBIBAS_ATPAZISANA-ZINOSANAS_KARTIBAS_R_LV_14-11-1.pdf</p> <p>(Šo vadlīniju 33.lpp ir apkopota informācija PII par to, kas notiek pēc tam, kad PII ir ziņojis par savām aizdomām).</p> <p>3.2. Izstrādāt un ieviest praktiskas rīcības vadlīnijas/algoritmi izglītības iestādēs un jauniešu centros bērna kaitējošas seksuālas uzvedības novēršanai, atpazīšanai un atbilstošai reaģēšanai. Izstrādāt un ieviest praktiskas rīcības vadlīnijas/algoritmus pedagogiem, speciālistiem speciālajās pamatskolās (A.Bieziņa Raiskuma, Bērzaines pamatskolas), jaunatnes darbiniekiem un jaunatnes lietu speciālistiem un citiem speciālistiem bērna kaitējošas seksuālas uzvedības novēršanai, atpazīšanai un atbilstošai reaģēšanai.</p> <p>https://centrsdardedze.lv/drosibas-biblioteka/praktiski-materiali/</p> <p>3.3. Izglītības iestādēs ievieš Veselības ministrijas 2023.gadā izstrādātās “Vadlīnijas ņirgāšanās mazināšanai”.</p> <p>PII-SSK makets.pdf (esparveselibu.lv)</p>

	<p>PSK-VSK makets.pdf (esparveselibu.lv)</p> <p>Rekomendācijas makets 2004.pdf (esparveselibu.lv)</p> <p>3.4. Izmantot projekta "PuMPuRS" ietvaros izstrādātās rekomendācijas darbam ar tiem bērniem un jauniešiem, kuri vēlas pārtraukt mācības klātienē un viņu ģimenēm (veikt un apkopot, analizēt datus par iemesliem, iespējamiem riskiem bērnu nonākšanai uz ielas un apšaubāmās kompānijās).</p>
<p>4. Datu apkopošana un analizēšana, kā arī informācijas apmaiņa starp institūcijām</p>	<p>4.1. Apzināt iespējamās riska pulcēšanās vietas jauniešiem un bērniem Cēsu novadā un rast risinājumu risku mazināšanai/novēršanai.</p> <p>4.2. Nodrošināt informācijas apmaiņu par aktuālo situāciju pašvaldībā un turpināt iesaistīt pašvaldības policiju iespējamo seksuālās izmantošanas risku mazināšanai (policijas ikdienas patrulēšanā apsekot noteiktas vietas, konkrētas adreses, kur pulcējas jaunieši, augsta sociālā riska ģimenes).</p> <p>4.3. Izglītības iestādēs, izmantojot EDURIO aptaujas, veikt izglītojamo, viņu vecāku, pedagogu anketēšanu par drošību un psiholoģisko labklājību skolu vidē. Analizēt iegūtos rezultātus, plānot un īstenot atbilstošu pasākumus.</p> <p>Edurio skolām - Edurio</p> <p>4.4. Izveidot vienotu gadījumu reģistrēšanas platformu, e-dokumentu (ierobežota piekļuve tikai noteiktiem speciālistiem) bērnu seksuālās izmantošanas gadījumu reģistrēšanai, uzskaiti un analīzei.</p>
<p>5. Speciālistu un profesionāļu kompetenču un zināšanu pilnveide</p>	<p>5.1. Pilnveidot speciālistu zināšanas par bērnu seksuālās izmantošanas un bērna kaitējošas seksuālas uzvedības atpazīšanu un novēršanu</p> <p>5.1.1. Nodrošināt apmācības speciālistiem balstoties uz plāna 3.1., 3.2.punktos sagatavotajām vadlīnijām/algoritmiem un rekomendācijām, lai speciālisti prastu tās pielietot savā profesionālajā vidē un praksē.</p>

<https://www.esparveselibu.lv/izstradatas-vadlinijas-un-rekomendacijas-nirgasanas-izplatibas-mazinasanai-izglitibas-vide>

<https://www.ikvd.gov.lv/lv/jaunums/izstradats-jauns-algoritms-vardarbibas-gadijumu-risinasanai-izglitibas-iestades>

5.1.2. **Nodrošināt apmācības speciālistiem par riskiem digitālajā vidē**, prevenciju un palīdzību bērniem un jauniešiem, piem., izmantojot “*Sociālo tīklu drošības ceļvedi*”

www.drossinternets.lv

[Riskanta uzvedība internetā un sekstings - Centrs Dardedze](#)

5.1.3. **Izglīt**ot speciālistus par **bērna kaitējošas seksuālas uzvedības atpazīšanu un atbilstošu reaģēšanu**

[Bērnu un jauniešu seksuālās uzvedības luksofors – kam pievērst uzmanību un kā rīkoties - Centrs Dardedze](#)

<https://centrsdardedze.lv/pakalpojumi/kaitejosa-seksuala-uzvediba-praktiskas-macibas-psihologiem/>

<https://centrsdardedze.lv/drosibas-biblioteka/praktiski-materiali/>

<https://centrsdardedze.lv/konferences/xiii-konference-2022-gads/>

5.2. Nodrošināt preventīvo programmu apguvi un īstenošanu pirmskolas izglītības iestādēs:

5.2.1. Nodrošināt **preventīvo programmu** “Bērnāms drošs un draudzīgs bērnudārzs” un “Džimbas 11 soļu drošības programma” **īstenošanu** pirmskolas izglītības iestādēs.

[Preventīvā programma Bērnāms drošs un draudzīgs bērnudārzs - Centrs Dardedze](#)

[Džimbas drošības solu programma \(Džimbas aģenti\) - Centrs Dardedze](#)

5.2.2. Turpināt nodrošināt **agrīnās intervences uzvedības terapijas programmas** “STOP 4-7” jeb “Kopā uz ceļa esam stiprāki” īstenošanu novadā, atbilstoši pirmskolas izglītības iestāžu pieprasījumam.

[Programma "STOP 4-7" | Ministru kabinets \(mk.gov.lv\)](#)

5.3. Nodrošināt savlaicīgu iespējamo grūtību un problēmu pamanīšanu un novēršanu skolas vidē:

5.3.1. Nodrošināt **monitoringa un vadības instrumentu "EMU: skola"** izglītības iestādēs savlaicīgai iespējamo grūtību un problēmu pamanīšanai un novēršanai skolas vidē.

[Sākums - \(emu.lv\)](#)

5.3.2. *T*Nodrošināt **"Profilakses un agrīnās intervences programmu KiVa"** pamatskolās, lai mazinātu un novērstu pāridarījumu izplatību skolēnu vidū.

[Kas ir KiVa? | KiVa Program Latvia](#)

5.3.3. Ieviest praksē **projektu/tematisko dienu** Cēsu novada izglītības iestādēs par seksuālo veselību, robežām/drošību. Sagatavot atbilstošu, vienotu saturu, aktivitātes, spēles, bukletus, plakātus atbilstoši vecuma grupām.

5.4. Veikt datu analīzi, apzināt veiksmīgi ieviestos uzlabojumus, organizēt izglītības iestāžu Atbalsta komandu savstarpējo pieredzes apmaiņu.

5.5. *Nodrošināt jaunu pakalpojumu ieviešanu*

5.1.1. **Nodrošināt speciālistu apmācību, lai mērķtiecīgi strādātu ar "riska vecākiem"** (sekundārā prevencija) **"Sargēngelis"**

<https://centrsdardedze.lv/pakalpojumi/sargengelis-grupu-vaditajiem/>

<https://centrsdardedze.lv/pakalpojumi/sargengelis-izglitojosa-atbalsta-programma-vecakiem/>

5.1.2. **Nodrošināt speciālistu apmācību** Bērnu un pusaudžu resursu centra speciālistu 2023.gadā izstrādātas **atkarību profilakses intervences programmas "Veselīgas nākotnes programma"** īstenošanai. Programma paredzēta 13 līdz 25 gadus veciem jauniešiem, kuri pirmo reizi nonākuši valsts vai pašvaldību

	<p>iestāžu redzeslokā (izglītības iestādes, policijas, veselības aprūpes iestādes u. c.) par atkarību izraisošu vielu lietošanu un/vai ar to saistītu pretlikumīgu, riskantu uzvedību.</p> <p>download (spkc.gov.lv)</p>
<p>6. Izglītojošie, aizsargājošie un atbalsta pasākumi bērniem un jauniešiem</p>	<p>6.1. Nodrošināt izglītojošus pasākumus bērniem un jauniešiem skolas vidē:</p> <p>6.1.1. Nodrošināt izglītojošus pasākumus bērniem un jauniešiem ar mentālās veselības problēmām piemērotā veidā vieglajā valodā par ķermeņa robežām, par rīcību situācijās, ja kāds pārkāpj tās, kā rīkoties, ja pašam ir seksuālā interese</p> <p>6.1.2. Turpināt izglītības iestādēs un ārpus tām izglītot bērnus un jauniešus par medijpratību, interneta lietošanas paradumiem, riskiem, drošību internetā izmantojot, piem., “<i>Sociālo tīklu drošības ceļvedi</i>” (www.drossinternets.lv), u.c. Jauniešu māja jau iepriekš ir īstenojusi projektus par medijpratību un drošību internetā. Ir plānots šo tematu turpināt, aptverot auditoriju no 13 līdz 25 gadu vecumam. Pašvaldībā tiks īstenots digitālā darba ar jaunatni projekts, kura ietvaros paredzēts arī šo jautājumu risināt.</p> <p>6.1.3. Ieviest sociāli emocionālo prasmju praktiskas apmācību programmas pusaudžiem un jauniešiem (dažādu klašu līmeņos, skolas vidē) piem., izmantojot metodisko materiālu “Sociāli emocionālās mācīšanās” (SEM programma) nodarbību plānus 1-12 klasei.</p> <p>Sociāli emocionālā mācīšanās. Nodarbību plāni 1.–12. klasei Mācību plānošanas e-vidē (mape.gov.lv)</p> <p>6.1.4. Organizēt izglītojamajiem “<i>Labas uzvedības spēli</i>”, kas ietver to zināšanu noskaidrošanu, piem., par vardarbību vienaudžu vidū, seksuālās izmantošanas riskiem un kaitējošu seksuālo uzvedību, drošību internetā, par rīcību, ja nokļūst novērotāja lomā, u.c.</p> <p>6.2. Nodrošināt izglītojošus pasākumus bērniem un jauniešiem ārpus skolas vides:</p> <p>6.2.1. Nodrošināt izglītojošus pasākumus bērniem/jauniešiem jauniešu centros, izmantojot "jaunietis jaunietim" pieeju, iesaistot skolēnu pašpārvaldes, jauniešu domi šo pasākumu rīkošanā (diskusijas, nodarbības, mācību filmas, audio/video formāta pasakas, izglītojošās</p>

interaktīvās spēles, u.c.) par savu ķermeņu robežu noteikšanu un otra cilvēka robežu cienīšanu, par cieņpilnām attiecībām, robežām, noslēpumiem, utt. atbilstoši bērna vecumposmam.

<https://centrsdardedze.lv/drosibas-biblioteka/lasi-starp-rindinam/berna-seksualitate/>

[CIK BRĪVI TU RUNĀ SEKSA VALODĀ? PAR VEIKLU VALODU! | Esparveselibu.lv](#)

(Balstoties šajā informācijā, varam izstrādāt mācības bērniem un jauniešiem)

- 6.2.2. **Veikt individuālas sarunas, izglītojot sociālajam riskam pakļauto ģimeņu bērnus un jauniešus** (piem., ja bērnu vecāki ir ar GRT, atkarību problēmām, vieni audzina bērnus, bieži mainās partneri, u.c.) par ķermeņa robežām, par riskiem, par pašvērtējuma paaugstināšanu, par sekām, par rīcību bīstamās situācijās, par savstarpējām attiecībām un piekrišanas nepieciešamību stājoties seksuālās attiecībās, par atbildību, par aizsargāšanos no grūtniecības un STS, par to, kā izturēties pret mātes/tēta jauno partneri.
- 6.2.3. **Nodrošināt programmas** “*Vardarbības mazināšana un veselīgu attiecību veicināšana jauniešu vidē*” (VM) realizēšanu (no 2026.gada – SD)
- 6.2.4. **Nodrošināt** Bērnu un pusaudžu resursu centra speciālistu 2023.gadā izstrādātas **atkarību profilakses intervences programmas** “*Veselīgas nākotnes programma*” īstenošanu.

[download \(spkc.gov.lv\)](#)

[Metodiskie materiāli | Slimību profilakses un kontroles centrs \(spkc.gov.lv\)](#)

[Veselības ministrija piedāvā mācību filmu pusaudžiem par narkotiskajām vielām un to radītajām sekām | Esparveselibu.lv](#)

[Pusaudžiem par narkotiskajām vielām un to radītajām sekām. “Kā palīdzēt pateikt “nē” narkotikām” \(youtube.com\)](#)

[Materiāls VM mācību filmai par psihoaktīvo vielu lietošanu.docx.pdf \(esparveselibu.lv\)](#)

	<p>6.3. Turpināt nodrošināt savlaicīgu psiholoģiskā/psihosociālā atbalsta sniegšanu/krīzes intervenci, sociālās rehabilitācijas pakalpojumus (dzīvesvietā vai institūcijā) no seksuālās izmantošanas cietušajam bērnam.</p> <p>Par Cēsu novada pašvaldības sociālajiem pakalpojumiem - Latvijas Vēstnesis (vestnesis.lv)</p>
<p>7. Izglītojošie, aizsargājošie un atbalsta pasākumi vecākiem/ģimenei</p>	<p>7.1. Atbalsta sniegšana vecākiem bērnu audzināšanā un vecāku zināšanu pilnveidošana par bērnu kaitējošu seksuālo uzvedību un bērnu seksuālo izmantošanu:</p> <p>Bērnu seksuāla izmantošana – kas jāzina ikvienam, lai pasargātu bērnus? - Centrs Dardedze</p> <p>Rekomendācijas makets 2004.pdf (esparveselibu.lv)</p> <p>Praktiski materiāli - Centrs Dardedze</p> <p>7.1.1. Stiprināt vecāku prasmes izmantojot programmu “Sargeņģelis”</p> <p>Sargeņģelis - izglītojoša atbalsta programma vecākiem - Centrs Dardedze</p> <p>7.1.2. Sadarbībā ar Fondu “Plecs” nodrošināt bezmaksas “Vecāku izglītošanas programmu” (7 nodarbību cikls).</p> <p>Vecāku izglītības programma – Centrs ZIN</p> <p>7.1.3. Vienu reizi gadā nodrošināt sociālā riska grupu vecākiem izglītojošās programmas “Bērnu emocionālās audzināšanas” apmācību bērnu vecākiem.</p> <p>Bērna emocionālā audzināšana (tiešsaistē) - Centrs Dardedze</p> <p>7.1.4. Divas reizes gadā nodrošināt sociālā riska grupu vecākiem vecāku izglītojošās/atbalsta programmas “Ceļvedis audzinot pusaudzi” apmācību pusaudžu vecākiem</p> <p>Ceļvedis, audzinot pusaudzi (tiešsaistē) - Centrs Dardedze</p>

7.1.5. Vienu reizi gadā nodrošināt **izglītojošās/atbalsta grupas programmu vecākiem**, kuri audzina pirmskolas vecuma **bērnu ar uzvedības grūtībām**

7.2. Sadarbībā ar Audžuģimeņu atbalsta centriem nodrošināt vienu reizi gadā **ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu aprūpētāju zināšanu pilnveidi** par vardarbību, tās pazīmēm, tās traumatisko ietekmi uz bērnu attīstību, seksuālās izmantošanas riskiem un kaitējošu seksuālo uzvedību.

7.3. **Nodrošināt** bezmaksas **savlaicīgu psiholoģiskā/psihosociālā atbalsta sniegšanu/krīzes intervenci** no seksuālās izmantošanas cietušā bērna vecākiem/ģimenes locekļiem.

[Par Cēsu novada pašvaldības sociālajiem pakalpojumiem - Latvijas Vēstnesis \(vestnesis.lv\)](http://vestnesis.lv)

7.4. **Nodrošināt dalību** bezmaksas (valsts finansējums) **atbalsta grupās vecākiem** vai personām, kuras aprūpē bērnus, **kuri cietuši** no noziedzīga nodarījuma **vai veikuši** noziedzīgus nodarījumus.

[Sākas pieteikšanās atbalsta grupām vecākiem, kuri aprūpē no bērnus, kuri ir cietuši no noziedzīga nodarījuma vai veikuši noziedzīgu nodarījumu | Labklājības ministrija \(lm.gov.lv\)](http://lm.gov.lv)

7.5. Nodrošināt atbalsta sociālie pakalpojumus augstam un vidējam sociālajam riskam pakļautām ģimenēm:

7.5.1. **Nodrošināt ģimenes asistenta pakalpojumu** augsta sociālā riska ģimenēs, kurās pastāv seksuālās vardarbības risks un izglītot tās par bērnu emocionālo audzināšanu, bērnu vajadzībām, fizisko attīstību, drošību, vecāku atbildību (vecākus ar GRT, vecākiem, kuriem pastāv risks/ pārtrauktas aizgādības tiesības, ir dažādas atkarības u.c.)

[Par Cēsu novada pašvaldības sociālajiem pakalpojumiem - Latvijas Vēstnesis \(vestnesis.lv\)](http://vestnesis.lv)

7.5.2. Nodrošināt **krīzes dzīvokļa** vai **grupu mājas (dzīvokļa) pakalpojumu**, ja personai/ģimenei nepieciešams drošs patvērumš.

[Par Cēsu novada pašvaldības sociālajiem pakalpojumiem - Latvijas Vēstnesis \(vestnesis.lv\)](http://vestnesis.lv)

	<p>7.5.3. Organizēt “Tējas pēcpusdienas” augsta sociālā riska grupas vecākiem par medijpratību, interneta lietošanas paradumiem, riskiem, par drošību internetā, un sarunas par to, kā runāt ar bērniem par pornogrāfiju (piem., izmantojot Centra “Dardedze” informatīvo materiālu).</p> <p>Bērnu seksuāla izmantošana – kas jāzina ikvienam, lai pasargātu bērnus? - Centrs Dardedze</p> <p>7.5.4. Vienu reizi pusgadā organizēt sociālajam riskam pakļauto ģimeņu saliedēšanas pasākumus (pārgājieni, pozitīvas pieredzes dienas nometne).</p>
<p>8. Atbalsta un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pilnveidošana personām, kuras veikušas dzimumnoziegumus vai ir ar seksuāli kaitējošu uzvedību</p>	<p>8.1. Nodrošināt mērķtiecīgu iedarbību uz pāridarītāju antisociālas un vardarbīgas uzvedības cēloņiem vai to veicinošiem faktoriem vardarbīgas uzvedības riska mazināšanai nākotnē:</p> <p>8.1.1. Piedalīties Valsts Probācijas dienesta organizētajās starpinstitūciju sanāksmēs par sodīto personu atbrīvošanos, aktīviem preventijas pasākumiem, lai katra institūcija varētu paredzēt rīcības, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu personai, kas veikusi dzimumnoziegumu.</p> <p>8.1.2. Nodrošināt psihologa, sociālā darba speciālista, ārstniecības speciālista, SIA “Mācību centrs MKB” konsultācijas vardarbību veikušām personām.</p> <p>Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām (likumi.lv)</p> <p>8.1.3. Nodrošināt sociālā mentora pakalpojumu jauniešiem problemātiskas uzvedības novēršanai un jaunu ieradumu nostiprināšanai.</p> <p>Programma – Latvia Mentor</p> <p>8.2. Pilnveidot sadarbību ar valsts institūcijām un NVO, biedrībām nepilngadīgo pāridarītāju antisociālas un kaitējošas uzvedības mazināšanai nākotnē:</p> <p>8.2.1. Izmantot vietējās organizācijas/institūcijas: Cēsu Sporta skolu, Bērnu un jauniešu interešu centru, Cēsu anonīmo alkoholiķu grupu, Zemessardzi, biedrību “Sober Soul”, u.c. aktivitāšu organizēšanā nodrošināt</p>

bērniem/pusaudžiem ar uzvedības grūtībām **pozitīvas pieredzes/piedzīvojumu nometnes, pārgājienus, sporta aktivitātes** (volejbols).

[Facebook, Cēsis – Latvijas Anonīmo Alkoholiku Sadraudzība \(aa.org.lv\)](#)

8.2.2. Veicināt bērnu un jauniešu ar uzvedības grūtībām **iesaisti brīvprātīgajā darbā** (gadā brīvprātīgajā darbā iesaistījušies vismaz 10 bērni/jaunieši). Cēsu novadā jau ir izveidota un darbojas brīvprātīgā darba sistēma 13 – 25 gadus veciem jauniešiem. Jauniešu māja izsniedz brīvprātīgā darba grāmatiņas, bet jebkura bezpeļņas organizācija var būt brīvprātīgā darba devējs.

